

970107-2

Omezím se pro názornost na jedinou, i když dnes nijak neceněnou stránku věci, a to proto, že má nemalou důležitost pro dnešní i budoucí orientaci intelektuálních kruhů a zejména učitelů na vysokých školách, tedy také a pro nás na prvním místě na Karlově univerzitě. V Chartě byla od počátku zakotvena spolupráce s tzv. reformními komunisty. Jeden z trojice mluvčích vždycky zastupoval tuto významnou skupinu signatářů. Prvním byl Jiří Hájek, druhým Jaroslav Šabata, třetím Jiří Dienstbier, atd. Rudolf Battěk se nedávno v televizi vyjádřil, že to byla okolnostmi vynucená spolupráce. Mám za to, že to je zcela mylné, pouze subjektivní hodnocení. V dopise pana rektora Malého je řeč o Chartě 77, „která zahájila proces demokratizace a obnovy lidských práv v Československu“. To také není přesné. Tento proces zahájili především reformní komunisté v šedesátých letech, a to mnohem účinnějším a politicky významnějším způsobem, než to mohli učinit chartisté. Husákova normalizace začala tím, že došlo k vyloučení téměř milionu komunistů ze strany. To byla v té době obrovská potenciální společenská a politická síla. Že se v pozdější době neprosadila, ale že splýnula buď se šedou zónou nebo s normalizačními oportunisty, je jiná záležitost a ta nemůže být hodnocena odděleně od hodnocení celé populace. Občanské fórum ještě navazovalo na spolupráci s těmito ex-komunistickými signatáři, ale později došlo k ostrému rozdělení a tvrdým útokům proti nim. Já sám ovšem nemám ani v nejmenším úmysl popírat, že nemalá část viny spočívá na ex-komunistech samých, na jejich politickém chování. Ale to je jen jedna, ta méně důležitá stránka věci. Významnější je právě aspekt dlouhodobé ideové orientace.

V šedesátých letech došlo u nás (po vzoru poměrů na Západě) k prvním kontaktům a rozhovorům mezi marxisty a křesťany. Na půdě naší univerzity byl tento rozhovor institucionalizován ve zvláštním, částečně otevřeném semináři Milana Machovce na filosofické fakultě, a ještě o něco dříve v semináři v Jirchářích na půdě bývalé Komenského bohoslovecké fakulty, která byla inkorporována do Karlovy univerzity teprve před sedmi roky. Tam ovšem šlo o dialog ekumenický, v němž hlavními partnery byli protestanté a katolíci; nicméně marxisté byli zváni i jako přednášející. Vedle toho se v té době množily také četné individuální kontakty mezi komunisty a nekomunisty na nejrůznějších úrovních. Napětí a konflikty mezi některými významnými marxisty (zejména třeba z Filosofického ústavu ČSAV) na jedné straně a mezi stranickým aparátem na straně druhé ovšem začaly už brzo po XX. sjezdu sovětských komunistů. Tyto skutečnosti byly nejen zapomínány, ale záměrně vymazávány z obecného povědomí: komunisté obojího druhu byly smeteny do jednoho pytle a k nim byli a v rétorice mnohých ještě dnes jsou dokonce přiřazováni i sociální demokraté. Restaurační ideologie si navykla užívat formule: to všechno už tady jednou bylo. Samo slovo „socialismus“ je dehonestováno, ačkoliv to je v rozporu se situací nejen v Evropě, ale v celém světě.

(Praha, 970107-2.)